

ראש השנה

צִדְקָה תְּעִשֶׂה לַמִּתְקָה – ראש השנה

מדוע תוקעים בשופר העשוי מקרן? האם יש כאן עניין של נגיח?

אחת ממצוות היום החשובות של ראש השנה, היא 'תקיעת שופר', כפי שהתורה מצוה אותנו "ובחדש השביעי באחד לאחד מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תְּרוּעָה יהיה לכם". המקור השני, המבהיר צדדים נוספים של המצוה, מופיע בתהילים "תקעו בחדש שופר בַּכֶּסֶה ליום חגנו כי חק לישראל הוא מִשְׁפָּט לאלקי יַעֲקֹב". בפסוק זה, ההתייחסות לראש השנה, היא כאל "יום הדין", יום בו יושב הקב"ה על כֶּסֶה המִשְׁפָּט (מרומז גם בלשון כֶּסֶה). התקיעה אמורה מחד גיסא, לעורר אותנו לשוב בתשובה ולהתקרב אל הקב"ה, ומאידך, לעורר אצל הקב"ה את מידת הרחמים והרוך כלפיו. מדובר איפוא בפעולה שעניינה חיבור.

ויש מקום לשאול, מדוע נעשית פעולה זו באמצעות השופר העשוי מקרן דוקא, ולא באמצעי אחר? הקרן הקשה והחדה, מייצגת אצל הבהמות והחיות כוח פיזי ומשמשת כאמצעי לניגוח וגם להרתעה של גורם עוין. כיצד אם כן נבחר השופר כאמצעי לקירוב? ועוד יש מקום להקשות, באשר לשם הפעולה 'תקיעה'. שם זה משמש אותנו בדרך כלל כדי לבטא הפעלה של כוח על עצם חד, כדי לנעוץ אותו במשטח או בעצם אחר (תקיעת מסמר או יתד למשל). שם זה עלול אף להעלות אצלנו אסוציאציה של 'תקיעת טריז', שעניינה הפרדה חלילה. ושבה ומתעצמת הקושיה, מה לתקיעה ולקירוב?

כדי להבין את פשר הדברים, ננסה לרדת לשורשם. באשר לתְּרוּעָה המקראית, בה אנו מצויים מהתורה, מסביר הרב כי טוב, "לפי אורך השנים ורוב הגלות נסתפק לנו בה ספק, ואין אנו יודעים היאך היא". לכן, לפי ההלכה, מצוה זו באה לידי ביטוי למעשה, בהשמעת צירופים שונים של קולות, המורכבים משלושה סוגים בסיסיים, הקרויים: **תקיעה, שברים ותְּרוּעָה**. התקיעה היא הארוכה והרציפה שבהם, **השברים**, כמו מייצגים "שבירה" של התקיעה, לשלושה קולות קצרים יותר, לאנחות, והתְּרוּעָה, מייצגת קולות קצרים יותר וקטועים, כמו ביבבה, בבכי חנוק, שכמו נתקע בגרון.

על פי הנגלה, מייחסים לשמות אלה, ולקולות המיוחסים להם, משמעויות ייחודיות: קול התקיעה המעורר ישנים, ושורש השם 'תְּרוּעָה' בפרט, מרמזים על יוזמה להתעוררות, להקיץ נרדמים ולעוררם להרהר במעשיהם ולשוב מדרכם הרעה. **השברים** – מרמזים על שְׁבִרוּן-הלב התוקף אותנו, כאשר אנו מגלים חרטה על מעשינו הלקויים, הטעונים תיקון, חרטה וחרדה, הבאות לידי ביטוי באנחות, והשופר – ששמו מרמז עליו, כמי שמצווה ומבקש מאיתנו "שָׁפְרוּ (= שופר) מעשיכם"! ההבדלים שבין הקולות השונים, נגזרים ישירות מהשוני בתדירות (הקובעת את משך ההשמעה של הקול הרציף).

כידוע, שבעים פנים לתורה. ננסה להתבונן בקולות השונים מזווית אחרת, המתייחסת לשורשי המלים, ולמשמעותה הראשונית, של כל אחת מהן. שורשה של התקיעה הוא ת.ק.ע. אם נצפה בשורשים נוספים המסתיימים בצמד האותיות ק' ו-ע', נגלה בהם מכנה משותף:

ב.ק.ע – עניינו לפרוץ פירצה, במשהו אחוד ורציף, לבקוע או להבקיע.

נ.ק.ע – מייצג נתק חלקי בין שתי עצמות (נקע), שאמורות להיות מחוברות וקרובות יותר, זו לזו.

פ.ק.ע – עניינו קרע, ניתוק של מיתר למשל (בכלי נגינה), או הפסקת הרציפות של מהלך (פקיעת סבלנות/תוקף וכיו"ב).

ש.ק.ע – הפרדה הדרגתית בין רכיבים שונים שהיו מעורבים (בתמיסה למשל או בתערובת, נוצרים משקעים).

קעקע – שורש המבליט ייחודם של השורשים הנ"ל, ומבטא פעולה של הרס, של בניין למשל, ע"י קעקוע של יסודותיו.

בהתאם, גם משמעותו של השורש ת.ק.ע, היא נעיצה ותחיבה של משהו, חד בדרך כלל, במרקם מסוים, ופגיעה בשלמותו או ברציפותו (תקיעת יתד, תקיעת חרב, עצם תקועה בגרון ועוד).

גם שורשה של המילה 'תְּרוּעָה', ר.ע.ע, מייצג פעולה של ריצוץ וניפוץ, כפי שמבקש דוד המלך מהקב"ה, לעשות לאויביו של עם ישראל, "תִּרְעַם בְּשֶׁבֶט בְּרִזְל כְּכִלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִים" או בדברי הנביא ישעיה "רַעַה הַתְּרוּעָה הָאֲרָץ פֹּר הַתְּפוּרָה...מוט הַתְּמוּטָה אֲרָץ".

על משמעותה של המילה שברים, אין צורך להוסיף, כי שמה מעיד עליה. יוצא איפוא שלכאורה, עניינם של שלושת הקולות, בפירוד, בשבירה, ובניפוץ. ולא ברור, כיצד אופיין של פעולות אלה, מתיישב עם מהותו של ראש השנה, שעניינו העיקרי, דווקא בתיקון הכלים והקלקולים, באיחוי השברים, ובחזרה למוטב?

ננסה להשיב על דרך חסידות, במשל לתינוק בריא שכל איבריו שלמים ותיקים. לאורך השנים, הוא מתבגר ועומד ברשות עצמו. אם יִרְבֶּה לאכול מאכלים המכילים חומרים, שהגוף אינו מסוגל לעשות בהם שימוש אינו מסוגל להפריש אותם בקצב בו הוא קולט אותם, יהפכו חומרים אלה, למשקעים מכאיבים ואף מסוכנים לנושא אותם, כמו אבנים בכליות,

או בכיס המרה, משקעים של שומנים בכלי הדם ועוד. משקעים אלה לא רק **מיצרים** את מקומם של האיברים החיוניים, אלא גם חוצצים בין היחידות השונות, וחוסמים את התקשורת/הזרימה ביניהן. נצטמצם לבעיית האבנים, המתגבשות ממשקעים שונים. כאשר מגיעים למצב שלא ניתן עוד להשלים עימו, חייבים לבחור באחת מהשיטות הקיימות לפתרון הבעיה. השיטה המיושנת יותר, היא השימוש באיזמל המנתחים, להרדים (מסוכן יחסית), **לחתוך בבושר החי** ולהוציא את האבנים, בתקוה שלא ייפגעו האיברים הפנימיים, לתפור, ולהתפלל להחלמה. בעשורים האחרונים התפתח סוג אחר של פתרון, הבנוי על שימוש בגלי קול, בתדרים שאמורים לשבור ולפורר את האבנים, מבלי לפגוע באברים הסמוכים. שילוב נכון של תרופות מתאימות ושתייה מרובה, מאפשר לגוף להפריש פסולת זו בהדרגה.

נעבור לנמשל ברוחני: ברור לכל, כי **הנשמה** שנפח בנו הקב"ה טהורה, וכל תינוק שזה עתה נולד, זך הוא מכל חטא, עבירה, או עוון. הנשמה מורכבת **מהנפש החיונית**, התחתונה (הקרויה גם "**הנפש הבהמית**"), ו**מהנפש האלוקית**. **הנפש החיונית** היא זו המייצגת את ה'**אני**' של האדם, ובאמצעותה הוא חש בחיותו הגשמית: חושים, רגשות, מחשבות, יצרים ועוד. **הנפש האלוקית** רוחנית יותר, ואמורה להאיר לנפש הבהמית ולאפשר לה, ראייה רוחנית יותר של המציאות, עד כדי ראיית אלוקות, בכל הקורה לנו ובכל הסובב אותנו. כל '**עבירה**' גורמת לריחוק מה, בין **הנפש הבהמית** ובין **הנפש האלוקית**. השם '**עבירה**', מעיד עליה, בהשאלה, שהיא '**מעבירה**' את העושה אותה, ל'**צד המנוגד**' לזה בו מצוי הקב"ה, לכאורה. כיצד נוצר הריחוק ברוחני? בדומה לגופני, נוצרת טיפה של משקע בין שתי הנפשות. עם כל חלקיק נוסף של משקע, ההארה הופכת להיות עמומה יותר והראייה הרוחנית מיטשטשת והולכת, עד שכמו מתגבשת לה קליפה אבנית **המתעבה** והולכת, ומפרידה יותר ויותר, את הכרתו של האדם מנשמתו.

לְעֵשׂוֹ, אִישׁ הַצֵּייד, אִישׁ הַשְּׂדֵה, הַמֵּיַצֵּג אֶת הַגִּשְׁמִיּוֹת, נֹאמַר "עַל חֲרֹבֶךָ תַּחִּיה". וברמז, שאפילו כדי להציל עצמו, עליו להשתמש ב**סכין**, **באיזמל המנתחים**. לעומת זאת, על יעקב, אביהם של ישראל, נאמר "**הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב**", שאין כוחם אלא בפייהם. אותה נפיחה רוחנית של **הנשמה**, "ויפח באפיו נשמת חיים", מלמדת אותנו, שניתן להפיח חיים רוחניים גם ב**נפש הבהמית**. וכיצד שוברים את המחיצה שדבקה בה, ומפרידה אותה **מהנפש האלוקית**? ע"י הפקת קול מתוך פנימיות, הוצאת רוח רוחנית, מפיו של הבעל-תוקע, שאמור להיות איש בעל מידות וכוונות טובות, לתוך פי השופר הצר. ו"מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה". גלי הקול הרוחניים מצליחים להבקיע את הקליפה. "**תַּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח...**" למעשה לא כתוב לתקוע ב**שופר**, אלא **לתקוע שופר**, המהוה מעין **איזמל רוחני**, אותו אנו תוקעים בין **הנפש הבהמית** ובין ה"קליפה" המנסה לכסות על האלוקות ולהסתיר אותה. **הקָרָן** ממנה עשוי ה**שופר**, שבה ומנגחת **בַּפֶּסַח** (בכיסוי המסתיר), אך הפעם מצד הקדושה. **הקָרָן** מסייעת בגילוי **קרני** האור הרוחני הבאות מצד **הנפש האלוקית**. אך רק התחלנו בתקיעת הטרִיז, ועלינו להמשיך במלאכת ההפרדה. **השברים** אף הם נועדו ל**שבור** את הקליפה באמצעות הלמות של "**פטיש רוחני**". ו**התרועה**, מייצגת את "**המקדחה הרוטטת**", המסוגלת להבקיע חור דק בקליפה.

טיפול משלים ומקביל לתקיעות - במעשה

את העשייה הרוחנית יש להקדים וללוות גם בעשייה "גשמית", אמיתית, בדומה לזו הרוחנית. על כך אמרו חז"ל, "**ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה**". על דרך פנימיות, ניתן למצוא הקבלה בין התשובה התפילה והצדקה ובין שלושת סוגי התקיעות. **התשובה**, המקבילה ל**תקיעה**, היא החרטה המציבה טריז בין **הנפש הבהמית** ובין **הקליפה**, ואימוץ של הנהגות ומידות טובות. מדובר במשהו קטן לכאורה, חרטה בסך הכל, אך זה פועל, בדומה להדלקה של נר קטן, שאורו מסוגל לגרש הרבה מן החושך, **הקליפה החשוכה**, שאינה מסוגלת לעמוד באור. בכך מתחיל החיבור מחדש עם הנפש האלוקית. התפילה, שלש פעמים ביום, היא כנגד שלושת החלקים של השברים (נפתולי התפילה השוברים מחיצות). **הצדקה**, כנגד **התרועה** - ריבוי במעשי הצדקה, בגשמי וברוחני. מעשה **צדקה** יכול להיות "קטן". די בפרוטה לעני או בפרוסה לרעב, בהארת פנים לנדכא, בחיוך, בעצה טובה, בהטיית אוזן קשבת לצרותיו של האחר, ועוד. אך יש לחזור על פעולה זו עוד ועוד כדי להגביר את עוצמתה. שלשה קווים אלה, מעבירין את רוע **הגזירה**, דהיינו מסלקים את ה**ליקוי**, את המחיצה שחצצה וכמו "**גזרה**" את הנשמה, במנעה את החיבור בין **הנפש החיונית** ובין **הנפש האלוקית**.

יהי רצון, שיקויים בנו הכתוב "**קֵץ שֵׁם לַחֲשָׁד**", ומגולה חשוכה ומהסתר-פנים, נזכה ונגיע ל**גאולה**, לנילוי של האור הפנימי.

דבר חסידות

כאשר אדם עומד לקיים מצוה, אל לו להציב כמטרה את העובדה שבכך הוא יזכה להיחשב כעובד ה'. את המצוה יש לקיים כדי לגלות את מציאות האלוקות בכול, ושאין עוד מלבדו.

(אגרות קודש - אדמו"ר הצמח צדק)

שבת שלום ומבורך
וכתיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה
/ / מ / / מ

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691